„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 25. У Новом Саду у петак 15. (27.) фебруара 1885. ГОДИНА XX.

УДЕЛИМО ШТО ЈАДНИМ НОТАБИЛИТЕТЛИЈАМА.

Наше нотабилитетлије обесили су торбу о врат, узели су просјачки штап у руке и тако су почели слепарити по нашем народу са штампаним позивима, са којима су код наших појединих људи куцнули на врата, па од њих просе милостињу, као оно кад католички францишкани или азијски православни калуђери пођу од куће до куће.

Па тако су ти јадни просјаци куцнули и на наша врата, обратише се са штампаним позивом и на уредништво „Заставе“ и веле: „па умољавајући и за вашу припомоћ управљамо на вас ове врсте у нади, да ћете у року од четрнаест дана на једну од речених атреса (барона Живковића или Александра Стојачковића) изволити јавити: да ли сте вољни и колико акција на оснивање једног великог органа уписати, односно узети?“

Субота није, задушница није, али не би смо срца имали, кад не би смо тим слепцима што уделили, јер ето тако нас лепо моле, па би било крајње ледено немилосрђе, кад им не би смо ништа уделили. Оно, ови модерни Тисини просјаци доста су и безобразни, јер у својој погорелачкој књизи, у своме просјачком позиву веле, да сада међу Србима влада неслога, а међу тим нам је уједињење народне снаге сада нужније, но икада. Уједињење је свакако нужно, али ко је крив, те смо се расцепили: да ли они, који су своме начелу и народу остали верни или они, који су згазили на свој образ, пљунули на своје начело и отишли у Тисин и Германов табор?

Да, на то питање би требало тражити одговора, али од слепаца не могу се очи тражити. Они знају само скинути шешир и скрушеним погледом пружити руку, да им се што удели. Наш је народ великодушан, те не може са свог прага отерати невољне просјаке, па и ми, који смо из тог народа поникли, не можемо друкчији бити, већ морамо и од наше сиротиње што откинути и погорелцима уделити.

Они траже акције, па кад им је само до тог стало — ево ми смо ту на међану. Са наше им стране акција не фали. У том погледу бићемо дарежљиве руке, па ако им се тако буду одазвали и остали родољуби, онда од силних акција зацело неће знати, шта да раде. Али на чију атресу да управимо наше акције: да ли на барона Живковића или Александра Стојачковића? Хајде нек иду на Стојачковића, та он нам је ближи, он је слободно изабрани вршачки посланик, па ће пре и саслушати слободну реч, него барон Живковић, који у угарском горњем дому уме бити и страшан и смешан уједно. Али кад што човек дели, онда има права и да захтева, па ето, шиљући милостиње нашим нотабилитетлијама на Стојачковићеву атресу: I. Országház-utcza Budapest, хоћемо тим правом и да се користимо.

Но немојте се г. посланиче поплашити, да ћемо ми много од вас тражити. Нећемо од вас тражити оно писмо са којим вас је Герман почаствовао и у којем вас поздрављa као гробара српске народно-црквене автономије; нећемо апеловати на ваш српски понос, па да тражимо, да захвалите на посланички мандат, кога вам је превара уручила, јер у вашим старачким жилама смрзнула се крв и у вашој бирократској глави следио се мозак, те више нити осећате нити мислите српски; нећемо од вас ни то захтевати да залечите ране, што сте их задали српском народу у Вршцу, кад је министар вашим посредством повредио нашу автономију и наименовао за учитељице оне особе, које народ у Вршцу није изабрао. Све то нећемо тражити, али једно ипак морамо, а то је: у првом броју будућега листа изволите штампати ваше „Черте живота српског народа у Угарској“. Тиме би сте учинили велико патриотско дело Јер би тиме не нами, та ми и тако знамо, већ Тиси и његовој влади показали, да смо ми Срби некада у Угарској уживали политичку и националну самоуправу, доказали би им, да смо имали и војводину, а што је најглавније, доказали би. да сте и ви некада били „претеран“ Србин, па се сад само претварате. као да сте најпонизнији Тисин слуга и најприснији Германов пријатељ Тиме би — као што рекосмо — учинили велико родољубиво дело, јер би показали нашем народу његову сјајну прошлост, па би га тиме поткрепили у нади, да ће му иза данашњих злих и црних прилика сијнути опет сунце правде и слободе. И не само то, него тиме ћете доказати, да сте ви и ваши политички другови вазда остали верни своме начелу. Доказаћете, да је војводство угинуло до душе, али да ви — војвођани — још увек стојите на бранику и да сте у свако доба готови, да и из Тисиног кабинета запевате ону лепу песму: „Стан'те ви црни попови, са погребом војводине још нисмо готови!“ Тај ће глас нашем јадном народу веома годити, јер ће увидети онда, да сте ви и ваши политички другови остали још верни народноме програму, а да нисте народне издајице, за какве су вас ваши противници прогласили, па онда ћете ви, кад вас буде народ запитао песмом: „Кад ће сијнут' војводина?“ одговорити опет песмом: „Када правде сунце сијне, и устану деца њена, чистом слогом умивена, па загрме од милине: Стан', Будиме, стан' мајчин сине! Ево главе, не дам војводине!..“ А да то сунце правде сијне, за то ћете се већ ви и ваш покровитељ Тиса постарати.

Делећи вам дакле милостиње и шиљући вам наше акције — молимо и преклињемо вас, да у првом броју будућега листа изволите штампати ваше „Черте народа српског у Угарској.“

Л. Н.

НОВА ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКА БОЛЕСТ.

Хисторија медицине забележила је у својим књигама многу умрлу болест. Мењале су се прилике, па је многих старих болести нестало, а под промењеним приликама се опет многа болест — родила.

Тако се то дешавало и у друштвено-економском свету. Наши су стари патили од једнога; ми патимо од другога. Ево да видите:

Глад и невоља су на овој земљи стари гости. Међутим: друкчије су прилике изазивале невољу пре; друкчије прилике изазивају невољу данас Ми данас видимо где земљорадник мучи највећу муку; видимо где занатлије сиротују; видимо где трговци пропадају; видимо где грађани ове државе јатомице беже у Америку. Ово је свакојако зло стање, али ми не би говорили истину, кад не би признали, да је и у прошла времена бивало појединих година, кад се народ, штоно вели народна песма, ликом пасао. Бивало је, али запитајте: како и на који начин?

Бивало је, да се подесиле зле године. Наиђоше мразеви и лед; суша и неродица. Тада беху хамбарови и подрумови празни; ратар је стајао празних руку. А кад у овој земљи нема ратар, онда нема нико, јер наша главна економска снага лежи у ономе, што изоремо и ископамо из земље. У оним годинама се патило, сиротовало и гладовало. Шта ће се, кад нема. Народ је трпио, погледаше сузним очима на небо, и питаше се: шта је богу згрешио те му не да леба; шта је скривио, те ова земља неће да роди; о кога се огрешио, те га бије туча и мраз, а тамани суша. Смирене душе, које су тврдо веровале у бога, молиле су му се, надале се, да ће им он помоћи, и биле су утешене.

Ето, за такве јаде и невоље знали смо пре. А данас? — Чисто да човек не верује. Данас ради овај вредни народ као и пре; ради више но пре. Па и бог му је дао. Није нас убила неродица, јер има свачега доста. Хамбарови су пуни, жита има више но прошлих година: вино није сасвим омануло. Народ радио, бог дао, па опет — сиротујемо. Наши стари за ову економску болест нису знали. То је нешто ново.

И грозна је та наша нова болест. Да ју је пређе ико прорицао, свет му не би веровао. Претпостављало се, да ће се онда сиротовати, кад ничега нема, кад је све празно. Претпостављало се, да ће само онај трпити оскудицу, који не ради, расипа, лењује. Тако је бар у кући, па тако треба да је и у држави. Ал ево није тако.

Поред родне године и пуних житница, народ гладује. Трговина нам пропада, не зато што је немамо, но што су дућани препуни, што трговаца има и сувише.

Ту је роба, ту је храна, ту је нуз то воља за рад, ту хиљадама занатлијских руку готове да привреде, па се не може. Сиротиња је жешћа но икада. Ово су Танталове муке. Зевс је осудио Тантала да стоји до грла у води а да му над главом висе свакојаке ђаконије, па опет зато, да не могне да се напије кад је жедан, а да не могне да дохвати хране ни онда кад га мори најљућа глад. Нас је на такве муке осудила наша влада и њене уредбе: ми сиротујемо и гладујемо, поред пуних житница; а трговац и занатлија не може да зарађује поред најбоље воље; не може да живи као човек ни поред највреднијег рада.

Има ли икога, који сме тврдити, да је ово стање здраво; имали икога, који може казати, да ово није чемер каквог нигде никад није било? Наши су се стари у гладним и оскудним временима уздали у бога, а чекали су и молили му се за родне године. Коме ћемо да се молимо ми? У шта да се узда наш данашњи нараштај? Радимо, па опет не можемо да живимо. Овде престаје божја моћ, управо не знамо шта би тражили више од њега. Хоћемо ли да се он сиђе у сабор, па ту да нам уреди наше одношаје; хоћемо ли да нам остави на врху од Карпата две

ЛИСТАК.

НЕКОЈЕ ПРИПОВЕТКЕ БЈЕРНСТЈЕРНА БЈЕРНСОНА.

ТРОНД.

Био неки човек па се звао Алф. Мештани његови многом се чему од њега надали, јер је све готово својом радном снагом и бистроћом надмашио. Али када му дође тридесета година, повуче се он у брда и обделаваше, две миље од села, комадић земље. Многи му се чудили што живи са свим осамљен, али се још већма чудили, када се неколико година доцније нађе нека млада девојана из долине, да ту осаму с њиме подели, па уз то још она, која је при свакој сеоској свечаности и игри највеселија била.

Назвали их „шумљанима“, а њега су звали „Алфом у шуми“; људи би га дуго посматрали, кад га код цркве или при послу затекну, јер га нису свађали, а он богме није био вољан, да им се исповеда. Његова жена беше само неколико пута отишла у село; један пут: да дете своје даде крстити.

То дете беше син; добио је име Тронд. Што је он већма растао, све би му се родитељи чешће разговарали о том, како им је нужна помоћ; мишљаху, да немају од куд држати одраслог слугу, па с тога најмише, као што су из шале ревли, „половину“ од слуге; узеше у кућу девојчицу од четрнаест година, и ова је чувала дете, кад родитељи вавку ће на посао оду.

Девојчица беше мало недотупавна и дечко на брзо опази, да је лако разумети оно, што мати каже, али тешко оно, што Рагвхилда збори. С оцем се није много забављао; од њега се чак и бојао, јер кад је он у соби, мора највећа тишина да влада.

Једном, баш на божић у вече, — на столу су гореле две свеће а отац је пио из неке сасвим беле флаше — узе отац Тронда на крило, погледа га оштро и рече: „Погледај ми у очи, деране!“ уз то рече мало блажије: „Хвала богу ниси плашљив! Хоћеш ли да ти причам штогод?“ Дечко не рече ништа него погледа оца готово удивљено. Тада му он причаше о неком човеку из Ваге, који се звао Блесом. Он, тај човек, деси се због неке парнице у Копенхагену и суђење трајаше до вечера (било је то баш на божић). Беше жао Блесому, што му ни божић на миру не пролази. Ишао је по улицама а непрестано жалио за својом кућом. Од један пут примети пред собом неког великог, снажног човека у белом огртачу. „Ти баш брзо корачаш!“ рече Блесом. „Далеко је до куће, а хоћу још вечерас да стигнем“, одговори му онај човек. „А куда си наумио?“ — „У Вагу“, рече и нађаше даље. — „О, о“, тешкаше се Блесом, „кад бих и ја могао онамо с тобом!“ — „Па што да не; посади се остраг на стан саовични!“ одговори онај човек и завије у неку попречну улицу, где му је и коњ био. Попне се и погледи на Блесома, када се овај посадио на стан. „Добро се држи!“ рече му. Блесом га је послушао и добро је и чинио, јер се није ишло непрестано по равној земљи. „Гле, гле, ми као да преко воде јуримо“, рече Блесом. — „Погодио си“, одговори му кочијаш и пена је се прскала око њих. Тамо мало даље учини се Блесому, да више не јуре по води. „Гле, гле, ми као да кроз ваздух летимо“, рече он. — „Погодио си“, одговори му кочијаш. Мало после учини се Блесому познат онај крај, кроз који су пролазили. „Гле, гле, та то је Вага“, рече он. „Тако је; сада смо приспели“, одговори му кочијаш и Блесом се обрадовао брзој возидби. „Хвала ти, што си ме тако лепо довезао!“ рече он. „И теби хвала“, одговори му кочијаш и дода, када се кренуо: „Сада не треба више да се за мном обзиреш!“ — „Нећу, нећу“, помисли Блесом, те пође преко бежуљака кући својој. Али се иза њега од један пут диже ларма и зачу ломњава, као да ће се сво стење порушити и читав се крај у наоколо јасно засветли; он се осврне и посматраше, како овај човек у белом огртачу у-јури кроз пламен у отворен брег, као у какву капију. Блесома је задивио његов сапутник, ал ва покон хтеде главу да окрене, али како је била обрнута, онако и остаде; никада више Блесом није могао главу наместити.

Таково што није дечко никад у свом животу чуо. Није смео оца да замоли, да му још коју причу исприча, али сутра дан рано у јутро запита матер, да ли и она зна штогод причати. И она је знала многе приче, али се у њима причало већином о царевим ћеркама, које су седам година робовале, док није дошао прави царевић. Дечко је мислио, да га све оно окружује што је чуо и видео.

Био је већ готово осам година, када је неког зимњег вечера први пут странац неки у њихову одају крочио. Он имађаше црну косу, а прву косу Тронд никад није видео. Рекао им је само „Добар вече“ и ушао у собу. Тронд се уплаши и побегне на клупицу уз банак. Мати понуди човека да седне; он седе и мати га је сад могла изближе посматрати. „Гле, гле, та је ли то свирац Маринко?“ запита она. — „Да, ја сам то. Давно је већ, од како сам у твојим сватовима свирао.“ — „Јест богме, доста времена прође од то доба. Долазиш ли из далека?“ — „О божићу сам свирао с друге стране брда ових. У сред планина некако ми чудновато позли; морао сам овамо свратити, да се одморим.“

Мати му донесе јела; он седе за сто, али се не прокрсти, као Тронд што увек чини. Када се прихватио, устаде. „Сад ми је опет са свим добро“, рече, „пусти ме, да се за часак одморим“. Мати га пусти те леже на Трондову постељу да отпочине.

За Тронда простре мати на земљу постељу. Како је лежао, вебао је са оне стране, која беше од банка окренута, а то беше с лева. Мислио је, да је то с тога, што му је лева страна изложена ноћној хладноћи, јер се осећао, као да у сред шуме лежи. Како је тек на пољу, у шуми? Он се усправи и погледа око себе; ватра је горела у даљини, и он збиља лежаше сам у шуми. Хтео је да пође према ватри али се ни макнути није могао. Јако се уплашио; сада га може чудовиште какво напасти; могу се страшила и аветиње појавити; треба свакако да отрчи к ватри али се ни с места није помакао. Све се већма бојао; прикупи сву снагу, с тешком муком повиче „мати!“ — и пробуди се. „Мило дете моје, ружно си сањао“, рече му она и узме га у наручја.

Сво му је тело дрхтало; зверао је око себе. Странац је нестао, и он се не усуди, да за њега запита.

Мати је обукла своју црну хаљину и отишла доле у село. Када се вратила, пратила су

законске таблице, као оно на Гори Синајској што је оставио своје заповеди. У XIX. веку се сувише хвалимо са својом памећу, а да би се то десило.

Узрок овом злу није тешко погодити. Кад у пуној кући чељад гладује газдарица је крива; кад у пуној држави народ сиротује, његова је управа крива. Ми то јасно увиђамо, па с тога и велимо: Нска нас ово ново болесно стање, у које западосмо научи памети. Наше су установе труле; из њих се простире кужан ваздух; из њих потиче болест; њих треба сасвим новима заменути. А да под таквим приликама греше и пред светом и народом сви они, који подржавају данашњу владу, који је помажу у томе, да одржи данашње прилике, то је јасно. Ми се морамо или истргнути из овог данашњег кужног круга и извући се из ових нездравих установа, или пропасти. Остало би нам само још треће, а то је: да бегамо из овог јада и покора у Америку, или ма где, као што то чине десетине хиљада угарских становника сваке године. Ми Срби на ово последње не помишљамо, јер смо за ову земљу највише крви пролили; нас овде веже крв наших дедова, па ћемо тражити увек и сваком приликом од владе, да нам створи поред поштеног рада могућност, да можемо поштено живити.

Ј. Т.

Политички преглед

Продужење окупације. Од уважене и иначе поуздане личности добисмо из Босне овакн кратки абер:

„Овуда се проноее гласови, да ће око половице априла да се војска овђе концентрира и да намјеравају, преко вилајета у Митровицу. У колико је ова вијест истинита — идемо да видимо!“

Нећемо у Велехрад! Радосно бележимо, да и међу славенским католицима има људи, који провиде замке, које нами Славенима плете Рим. Младочески листови не могу да се загреју за светковину хиљадугодишњице апостола Методија у Велехраду, и мисле да приређивачима те светковине није стало до Славенства, него до ширења католичке пропаганде.

У загребачкој „Слободи“ написао је Давид Старчевић прекјуче уводни чланак, који има такође врло правилне погледе на ту светковину. Он тврди, да је црквено јединство међу православнима и католицими данас немогуће, јер нити хоће православни да постану католици, нит католици православни. А да се обе цркве сливу у једно и створе нешто треће и то се не може постићи. Старчевић с тога не верује у искреност папе Лава XIII. па ни у искреност приређивача Методијеве светковине, јер пазире под фирмом вере, неке политичне намере. Он шта више јасно тврди, да та светковина није ништа друго него демонстрација против Русије. С тога Старчевић позива Славене католичке цркве, да не иду у Велехрад, а додаје: да се у Русији приређује Методијева светковина, онда би требало тамо ићи, јер би та светковина била славенска. Старчевић иде дакле у неку руку даље, но што то учинисмо ми у свом чланку: „Нећемо у Велехрад!“

Загребачки „Србобран“ доноси о велехрадској прослави ово: „Братски позив добили смо из Брна од начелника клерикалне странке који као „средишни свечани одбор“ позива и „браћу Србе“ у Велеград у Моравској, на хиљадугодишњицу св. Метода. Што нас зову на свечаност, — то је лепо и красно, — али који им натутну да нас у исто време позивљу „у крило цркве католичке?!“ Жао нам је господо — али сте се рђаво адресирали. Истина позив сте штампали ћирилицом, али тај језик у том позиву тако је незграпан и накарађен, — да може бити за кога другог, али за Србе није. Оволико само на брзу руку, — а другом приликом бићемо па ваш братски поздрав и позив мало опширнији и искренији — у достојном отпоздраву.“

Министарска криза у Србији. Читамо у „Н. Б. Дн.“ „Од ово два три дана говори се код нас о министарској кризи. Дужност нам налаже, да прибележимо те гласове да ако се то после с надлежне стране објасни. Тако се вели, да ће министар унутрашњих дела отићи у савет за председника, на место садањег, који ће се пензионовати. Као наследника министру унутрашњих дела означују садањег министра народне привреде, а на овога место да ће доћи г. Мита Ракић начелник политичког одељења у министарству спољних послова. По тим вестима ће министар спољних послова и даље задржати тај портфељ, а за министра финансије веле као да има више кандидата, међу којима на првом месту спомињу г. Каљевића.“ — Кад би баш и дошло до оваке промене, народ од ње не би и мао никакве хасне. У осталом ово вечито покрпљивање напредњачког министарства не може дуго трајати и то је једино добро.

Приликом последње буџетске дебате у горњој кући приметио је министар Тиса барону Десидеру Пранају, који заузима становиште крајње левице, да се пазори овога не могу остварити, а да не дође до сукоба између круне и народа. Ова је фраза кругове крајње левице јако узбунила, јер се мора тумачити тако, да се њезин програм, све да га усвоји већина народа не може ипак без револуције остварити. Ово је дало повода посланику Угрону, да у последњој саборској седници пријави интерпелацију, у којој ће Тису питати, да ли је опуномоћен, да тако што рекне и да ли има скупљених дата, да онај израз одговара истини.

Чивутској штампи ништа није право. Пештанске новине јављају, да се у Бечу непрестано словенске демонстрације догађају. Тако им је криво, што се ових дана у Бечу одржала главна скупштина ческог друштва „Академички сполек,“ на којој су скупштини били присутни изасланици свију осталих словенских друштава као пољског „Огника“, словачког „Татрана“, хрватског „Звонимира“ и малоруског „Сјеча“, па се ту говорило о слози свију Словена у Аустрији, а то чивутска штампа сматра за панславистичку агитацију. Такође је криво чивутској штампи, што је ческо друштво „Каменски“ закључило, да почетком марта у маси оде у Брно, да посети тамошње народно позориште, те да том приликом „својој браћи у Моравској пружи пријатељску руку и да их подстрекне на нови рад на пољу народности.“ Све је ово криво чивутској штампи, али Словени је никад неће моћи задовољити, ван ако би се одрекли свог самосталног националног бића, а то богме нису сви вољни никоме за љубав учинити, па ни Мојсијевим потомцима.

ДОПИСИ.

Из Панчева. Као што ће вам познато бити, спроведе се пре неколико дана код нас рестаурација. Изабран би за градоначеоника бивши супституисани од Немаца за време њиховог искључивог господарства у магистрату овамо доведени велики бележник г. Пал Петер; за великог бележника на исти начин магистратском чиновништву утеловљени магистратски саветник г. Матановић (Буњевац); за в. капетана г. др Рутпер. Остала места, која су од мање важности, припадоше већим делом бившим магистратским чиновницима. Још наводимо као новајлије гг. Јовановића, Мишковића и Лукића. Срби се надаху по уверавању наших нотабилитетлија, да ће од прва три места, почем се владиној немачкој странци мораде учинити концесија у градоначеонику, бар остала два Србима припасти, но ту се г. др. Касапиновић са његовим нотабилитетлијама као обично превари. Мора се признати, да је један део Немаца овај пут непристранитији био него пређе, но други део пак сачињаваху они затуцани „сербенфресери“, а ти о концесијама Србима ни чути не хтедоше и уложише протест, кад нам нови жупан г. Николић, а тешком муком допусти, да се и Србима једна огризина у том смислу уступи. Још непосредно пред избор, мишљаху нотабилитетлије, да ће се попара онако скувати, како су је они мање више у договору са једним делом Немаца зачинили, но нови жупан удроби три комадешке и даде јој на тај начин неки сасвим други укус, који нашим нотабилитетлијама баш никако не пријаше. Али ко пита за њих; прогутали су они од кикиндске конференције овамо, доста горких залогаја, — да наведемо: избор посланика, прелазак „Заставе“ у народни табор и т. д.; треба дакле, да су се већ мало навикли. — Само докле ће та наивност код њих још да траје? Непријатне изненаде за њих из Будапеште кад год хоћете, па ипак нада непоколебима, да ће их оданде сунце огрејати, одакле их непрестано лед бије. Тако беше кад нам дође нов жупан. Влада скиде бившег жупана, на сваки начин што јој још не беше доста онаки, какви би она хтела да је, и посла нам новог, бољег, — наравно за њу. За време дванаестогодишњег службовања бившег жупана у нашој општини имадосмо доста прилике да га упознамо и искусимо; па кад тај влади још није добар, какви мора онда тек бити овај други, који треба да је још бољи! — И при свем том надаху се наше нотабилитетлије, да ће са новим жупаном боље моћи на крај изићи, нег са старим! — Та наивност је доиста феноменална. Она потраја неколико дана, кад наступи избор, који требаде крунисати дела наших нотабилитетлија. Они се већ преправљаху, како ће народу довикнути: „Ево видите, шта смо ми у стању!... То је наш начин политике!“ Но наш добри жупан, да их мало освести, воли их са поменутом попаром преко главе.

Кад се приступи избору повереника, наше нотабилитетлије у договору са једним делом Немаца истакоше три своја човека и то: г. др. Касапиновића, г. Н. Павловића (овај је неутралан, који своју дужност врши као грађанин, не осврћући се на нотабилитетлук; но у њиме беху сигурни, да неће бити против српских чиновника, као што се по себи разуме) и г. И. Вајферта. Затим изабра жупан из свог моћног савршенства остала три повереника, но на ужас нотабилитетлија, сва три из пређе наведене противничке странке. Ту је жупан први пут признао боју. То су оне три удробљене комадешке, под именом г. В. Граф, г. М. Рада и г. А. Христијан, на које г. др. Касапиновић у свом оптимизму и у својој трагикомичној наивности ни не помишљаше. Сада тек му се скиде са очију вео и он у расуди оној, што он беше удесио, и овог шта се деси и шта га још чекаше, прилично се ушепртљи. По виде, да од његове странке беху три, а од противничке, помоћу жупана, такође три повереника, ал са жупаном, који се на тај начин стави у врло удесан положај, могавши поред две међусобно противничке половине својим тада апсолутно решавајућим гласом удешавати избор по својој вољи. Још једна нада, сламчица дављеника, крепише душу нашег виспреног новатора, г. др. Касапиновића; та нада беше, да ће жупан можда на његову (Касапиновићеву) страну гласати!.. С тога причека, да се и о том још увери. Но излично беше свако надање, кад се промисли, да је жупан већ са својим избором повереника довољно показао, да му се нотабилитетска странка не свиди, или не сме свидити. За тим следећи избор само потврди оно, што већ не могаше више друкчије бити. У прва три изборна спровода наступи катастрофа за катастрофом. Прелазимо бирање градоначеоника, којег по претходећем споразуму с Немцима, као концесију њима учињену, и Срби стегнутим срцем изабраше једногласно. Оно мало, што их беше у том погледу других назора, у залуд би се опирало. — За великог бележника надаху се нотабилитетлије Србину на основу математичне правде од „мени један, теби један“, но нада им се не испуни. Предлага се и напредлага од стране г. др. Касапиновића Србин, ал бадава кад жупан код све добре воље баш код Србаља не могаше никако наћи квалификације. Тако и код избора вар. капетана, кога не предложи, само да нотабилитетлије тако срамно не подлегну, само да се ма и привидно очува њихов углед. Два дана се борише само за та два места. Најпосле представи г. др. Касапиновић у свом очајању на мало перифрастичан начин жупану, да неће моћи изаћи пред народ ако овај при његовој одлуци остане. И то не поможе. Све беше покушано, све испрљено, најпосле нотабилитетство оличено у г. др. Касапиновићу — клону. Резултат беше: „Пропали смо.“

Та пораза нотабилитетлија изазва међу њима таку бруку, да не знадоше шта да почну. У њиховој муци скупише се на договор, како при избору даље да поступају. Разуме се, да из тог договора не могаше изићи никакав спасоносан експедијент. Изабрана и већ наименова три главна чиновника не беше више за срушити, а остало чиновништво, било овако или онако са народносног гледишта није од великог значија. Жупан се тада показа попустљивији и то што ниже доле, све то већма тако, да се може са извесношћу рачунати, да ће при преустројству пандурске легије оставити нотабилитетлијама одрешене руке — ако само хоћеду.

У Шајкашкој 14. фебруара 1885. (Ко дражи против народности? — Државне мађарске школе по Шајкашкој. — Истрага за чурушки бележнички избор. — Разно.) — Славенима, а нарочито Србима, пребацује се сваком приликом да они тобоже драже, против Мађара и мађарске државе. —

Ово — разуме се, — не стоји. — Но на против Мађари, сваком даном приликом, драже своје сународнике против Славена, Романа и т. д., они им систематично улевају мржњу према нама, они нас пред њима праве нелојалнима, непоштењацима и — дивљацима. — А да је тако, наводимо — од многих — само овај пример, односно доказ. —

У Сомбору, у средишту наше жупаније, излази шовенистичко-мађарски лист „Bácsa“, којега је, по нашем мишљењу, главна циљ, да Србе у овој жупанији мађаризира, пошто су остали немађарски живљи већ давно подлегли — мађаризацији. — Оно истина да је ово неки орган наше жупаније, али

је два друга странца; и ови су имали прву косу и виске шешире. Ни они се не прекрстише кад седоше за сто; с оцем су увек са свим тихо, готово шапатом говорили. Мало после одоше заједно у коњушару и вратише се носећи неки грдан, дугачак па узан сандук, сместише га на саонице и рекоше: збогом. Тада им мати рече: „Почекајте мало па понесите и онај мали сандучић, што га је увек собом носио“. Хтеде да га изнесе, али јој један од оне двојице довикне: „Па нека то остане њему“, и при том покаже прстом на Тронда. Онај други још дода: „Само га тако употреби; како га је употребио овај, што сад овде борави“ и при тим речима пружи руку према сандуку великом. За тим се засмејаше обојица и одоше. Тронд погледа мали сандучић, кога је на оваквав начин добио, те запита: „А шта је увутри?“ — „Погледај сам“, одговори му мати. Тронд послуша и мати му поможе отварати. Лице му се засија од неке радости, јер му се оку указала баш лепа нека стварка. — „Извади то на поље!“ рече му мати. Он додирне стварку ту прстом, али га брзо трже натраг — био се јако поплашио. „Та то плаче!“ повиче плашљиво. „Зграби само добро, па неће плакати!“ рече му мати и сада тек увати стварку незнанку читавом руком и извади је на поље. Окретао ју је, посматрао је са свију страна — и смејао се. „Слатка мати, шта је то?“ запита он; беше лака та стварка као перце. „То су егеде“.

Ето, тако је Тронд Алфов-син дошао до првих егеда.

Отац је знао по мало свирати па му је показао, како се звуци на жицама изводе; матери се задржале још из оног доба, када је играла, неке мелодије, па је и Тронда научила; доцније је он нове састављао. Када престане учити, свирао је; свирао непрекидно, да му је једном и отац рекао, да ће побледити и осушити се од силног напора. Све, што је дечко дотле читао и чуо прешло је у егеде. Она нежна, танка жица беше мати; она до ње беше Рагнхилда. Она трећа, крупнога звука, коју није често употребљавао, беше отац; од оне последње, што даваше од себе звуке озбиљне и строге, бојао се мало, те ју није ни крстио. Кад би погрешио на квинти, звучало му је то као мукање, а на очевој жици причињавало му се као головсва рика. Гудало му беше слика оног Блесома, што се за један дан довезао из Копенхагена у Вагу. Свака мелодија значила је код њега какав предмет. Мелодија, у којој се преливали дугачки, озбиљни звуци, представљала му је матер у црној хаљини. Кад се у песми звуци вијали и скакутали, сећао се Мојсеја, када је ударио штапом о стену, а из ње искочио жиги извор. Када је гудало само лако додиривало жице, гледао је пред собом шумску вилу, како у магли, да је нико не види, тера стадо.

Али му је свирка већ сад хтела да се вине и преко стена и чежњом му се срце испунило. Отац је једног дана причао, да је на тргу неки мали дечко свирао и да је много новаца заслужио; Тронд дочека матер у кухињи и запита је тихо, да ли би и он смео отићи на трг, да одсвира штогод људима. „Како си могао само тако што увртити себи у главу!“ одговори му мати, али се за то ипак о том с оцем разговараше. „Доста ће се рано у свет вијнути“ рече јој отац; рекао јој то тако горко, да га је одмах престала молити.

На скоро за тим говораху отац и мати за столом о новим суседима; двоје младих настанили се ту бливу у брдима, па хоће да се узму. Нису само још свирца нашли. „Па зар им ја не бих могао свирац бити?“ запита Тронд тихо, када је и опет затекао матер у кухињи. — „Зар ти? Та ти си још мали!“ рече му она; али је зато ипак потражила оца, да му то каже. „Он још није никад цркве видео“, додаде она. „Ја, бога ми, не поњам, зашто ме молиш! Зар је то нужно?“ рече Алф, али више јој ништа није казао, те с тога мишљаше мати, да је то као неко допуштење. Оде новим суседима, те им понуди свог сина. „Тако лепо још никад није тако млад дечко свирао“, рече им она, и одиста, при том остаде, да их он свирком у цркву прати.

Ал' како се тек Тронд обрадовао! Од јутра до мрака свирао је и стварао нове мелодије, а ноћу је чак сневао о њима; оне су га носиле преко брда у стране земље, било му је, као да га носе хитри облаци далеко у мамљиву туђину. Мати му је шила ново одело, а отац није никад готово био код куће.

Последње ноћи Тронд није ни ока склопио него је стварао нове мелодије о цркви, коју још никад видео није. Рано је у јутро устао; с њим устаде и мати, да му доручак спреми. Није могао ништа да окуси. Обукао је ново одело, узео егеде у руку и учини му се, као да му је нешто свитало пред очима. Мати га је испратила све до каменитог прага кутњег и гледаше за њим, како се пење уз окомак. Тронд сада први пут оставља кућу очанску.

Отац устаде полако из постеље, приђе прозору и гледаше за дечком док год није разабрао на степеницама кораке материне; чим их је чуо, вратио се у постељу, а када је она ушла у одају, лежао је заклопљеним очима.

Непрестано се врзла око њега, као да има нешто на срцу, па хоће да му каже. И напослетку се није више могла уздржати. „Како би било да сиђем доле до цркве, па да видим, шта се ради.“ Он јој није ништа одговорио; њој се то учинило као неко одобравање, те се обукла и отишла.

Беше диван, ведар дан, када се дечко „отиснуо у свет“. Ишао је журно, с егедама под пазухом, прислушкивао пој тичји, гледао како сунце сија кроз густо грање. И када је дошао младиној кући, није осим оног, што му се мало час по глави врзло, ништа видео. Није он видео ни' младе, ни' младожење, ни' кићених свата; питао је само, кад ће се кренути (а баш се тада и спремаху да полазе) Он је с егедама ишао напред; читаво пре подне је свирао; одјекивала је и гора и дубрава од његове лепе свирке. „Хоћемо ли скоро цркве угледати?“ запита он неког свата; питао је чешће исто то, али му свакад одговорише, да ће је тек мало доцније угледати. И једва једном, када је и опет запитао рекоше му, да ваља само завити за ову стену, па је црква ту. Засвирао је сад своју најновију мелодију и гледао непрестано у напред. И на мах се створи село пред њим!

Прво што је угледао, беше ретка магла, која се као дим дизала уз ону стену преко. Затим му поглед прелете преко зелених ливада и великих кућа с прозорима, који се одсјајивали од светлих зрака сунчаних. Трептало је све као зимњи ледењак. Куће му се чиниле све веће и веће и што је ближе ишао, све је више прозора опазио. С једне стране беху

лист поред званичних ствари никада не пропусти, а да у својим ступцима не греде мађаризацији и да не искали своју мржњу проту Срба. — Као неки полузванични орган, добија га, односно држи га, скоро свака полит. општина и бележник, тим пре што су наше полит. општине тако рећи обвезане да своје штампарске послове, у издавача овога листа, Ф. Битермана, штампарији наручују. — Наравно да овај Србождер, штампар, преко године стотинама фор. од сваке општине за тисканице прими, и да се по том са српским новцем богати, дочим су наше српске штампарије тако рећи упућене на црквене општине и приватне људе. Разуме се да би пол. општине, у којима су Срби на управи, требале своје потребе у српским штампаријама да подмирују. —

Елем исти лист „Bácska“ у својим последњим бројевима доноси неке чланке у којима описује догађаје из српскога устанка 1848. год. Ту се на најгаднији начин изврћу факта, обара се истина и износе се таке ствари на јавност, које поштен човек на своја уста ни изрећи не може. — Ту се наша браћа, оци и дедови, који се бурне 1848. год. уз свога честитога цара, за своја права борише, називају „кукавицама“, „разбојницима“ и „пакосним буљунама“, ту се домови тадашњих наших свештеника називају „разбојничким пећинама“ (rablóbarlang), ту се поштење наших женскиња каља, ту се најсветији осећаји српскога народа вређају, ту нам се наши погинули и остали борци исмевају, ту се Србобран (Сентомаш) назива „буљунским гнездом“. У опште овде се дражи против Срба у највећем јеку. —

Истих је чланака било ако се не варам до V, и сад су се свршили, место њих долази на ред друго коло „чланака“ са горњим тенденцијама. Па шта значи све ово?! — Мађари, под окриљем свога велеможног г. Тисе, могу нам претке исмевати, против нас своје сународнике дражити, и људе којих се ми с' пијететом сећамо, погрђивати, и још не залечене ране бурне године 1848—1849. спомињати, а Србима се и спомен истих времена забрањује, они се прогањају и кињe.

Да се овако што у нашим политичким листовима пише (Bácska је неполитичан) о Мађарима преска би парница одма ту била, ал' њима ни бригеше, они се тога не страше; —

Ми истоме листу овом приликом само гнушање изјавити можемо, и напоменути му, да је Србин и под јачим притиском остао Србин, па ако Бог милостиви да, остаће и на даље тај, — остаће обилићев сој. —

Но пређимо на наше шајкашке ствари. —

Наша је влада тако добра, она је тако праведна, она свака добра жели немађарским народностима, она је за њину просвету одредила грдну своту новаца из државне благајне, да се по мађарским местима зидају и отварају школе — државне мађарске школе!

Но хвала јој на просвети, коју ће ове школе носити у народ наш; то неће бити просвета, то ће бити школе, училишта, у којима ће се нашој деци, нашем подмладку, улевати мађаризација у млађане им груди. Оне неће бити просветна училишта. оне ће бити мостови, пијонери мађаризације, оне ће бити нож, којим ће се српско срце из наших груди исчупати, па у њих Арпадово усадити.

Колико ми је познато, оваку ће школу добити у Шајкашкој Госпођинце. — Госпођинце има три школе у врло доброме стању, школска обвезна деца стају у школске просторије, па ипак г. шк. надзорник хоће да зида држ. мађ. школу, премда је она сасма излишна. Но ми се тврдо надамо, да им мађаризација у овим крајевима неће поћи за руком.

Познато ће бити штов. читаоцима из мојих дописа, да је наређена истрага за у реду обављени избор чурушког општ. бележника. — Истрагу је водио сенћански солга г. Матковић, кум кандидата пропале странке Вучерићеве. Ток истраге непознат нам је, али ако се овај избор уништи, онда за цело нема правде на свету. Но и у овом случају дични Чуружани ће осветлати свој српски образ, те изабрати поново за свога бележника г. Ст. Ковачевића.

Расписан је стечај за лечничко место у Госпођинци и Ђурђеву. — Г. Срби лечници компетујте.

Срдан.

Карловци. (Ђаци и грађани. — Римске покладе. — Камење за Бранков споменик.) Држимо, да неће бити згорега рећи коју о приликама, у којима се овдашњи ђаци налазе, јер о том се код нас мало говори.

Пуна је истине народна реч: „на млађима свет остаје“, па кад је тако, онда треба народу да је прва брига, да свој млађи нараштај што боље образује. А како ћемо то постићи? То ћемо постићи тим, ако се млађи док су још на наукама и док се спремају за врсне борце на културном и политичном пољу свог народа крећу у таковој околини, од које могу користи имати, на коју се могу угледати, шта више и доцније њеним правцем поћи. Ваљана и свесна околина тим је од веће важности у оном месту, у ком је наш средњи — једна од две гимназије — па и највиши завод — богословија — те куда се скупио српски млађи нараштај као око извора, из ког ће црпети науку за свој рад у животу. Цело грађанство тог места треба — ако жели народу добра — да је васпитач младих Српчића, да им је место родитеља, који их послаше овамо, да се образују и буду на дику и понос не само њима и народу у опће, већ — ја бар тако мислим — па највећу дику специјално баш оном месту и грађанству, где проведоше дане младости и науке.

Но да видимо је ли тако у Карловцима?

Зацело је сваки пошао у Карловце са највећим одушевљењем, да се ту на извору овостраног Српства задоји чистим српским осећајима и развије своје умне снаге. Сваки се надао — а особито онај, који је пре већ у ком другом месту био на наукама — да ће ту наћи ону исту нежност и предусретљивост, какову је уживао у свом родном месту или где је већ пре учио. Надао се, да ће наћи у карловачком грађанству заступнике својих удаљених родитеља — наћи узор, на који ће се моћи угледати и према њему свој рад и владање удешавати. Но на жалост сваки се тај баш о противном уверио. Већина њих дошли су овамо као дечаци, у том најсудбоноснијем добу, кад се треба највећом збиљом, одговорношћу и опрезношћу латити посла око васпитања.

Па шта су нашли у Карловцима?

Мал не свака боља кућа — која се бар држи да је таква — стиди се да узме ђака у стан, дакле ђак је присиљен, да тражи које куда станове. Своје најлепше године, које су уједно најодлучније по васпитање, проведе у таковим становима, где га нема ко на добро упутити. Знам да ће ми многи на то приметити, да то грађани не чине с тога, што су карловачки ђаци већим делом сиротиња. Ја не поричем то, али уједно питам те, зар они мисле, да се од ђака обогате? Погледајте по другим варошима, па ћете видети, да су ђаци по најбољим кућама, ма да ти грађани знаду, да се неће много од ђака користити. Па кад већ то не чине — јер им интереси не допуштају — то бар не би требало, да пред њим затварају своје куће, јер и тим, долазећи у боље куће, може човек много научити. Само у честитој кући и под будним надзором могуће је ваљано васпитање, а од тог зависи много и његово напредовање у школи. Па и на част све школско, ма у којој мери, знање, кад није човек ваљано кућевно образован. Као такав нема приступа у боља друштва, па ако по каткад и има, од које му користи, кад се не зна у њему кретати. Ступајући у додир са ваљаним друштвом млад човек добија сасвим други појам о свету, а уједно ту износи на меру своје знање и искуством га допуњује.

Карловачки ђак налази се у таком положају, у ком му је скоро сасвим немогуће ваљано васпитање. Он је презрен од грађанства од ког би бар нешто могао ваљаног попримити, искључен малне из сваког бољег друштва — осим оних, где је нуждан као играч и увесељивач — упућен је дакле сам на себе. По природи сваки млад човек тежи за весељем, пошто је то карловачком ђаку на бољим местима закраћено, то се мора завлачити, те које куда и без надзора преко мере ужива у оном, што му је закраћено на бољим местима у границама.

Ако запитамо ког грађана зашто се туђи од ђака а он ће: ко би с њима, кад су оваки и онаки! А да ли су томе ђаци криви? Никако. Да се грађанство није понело, већ га лепо предусретало и претходило му честитим примером, зацело би бољи били и они, који живе под њиховим утиском. Но човек не сме све ни да верује, јер хоћемо ли да оправдамо своје презирно понашање према коме, то морамо тога и ружити. Е па добро, кад би узели, да су ђаци такови, каковима их грађани описују и држе, то они тим сами себи потписују сведоџбу, јер нико не може ни помислити, а камо ли тврдити, да је оно дете дошло овамо покварено, већ сваки ће пре посумњати а и с правом тврдити, да се томе у Карловцима научило, давле од грађанства међу којим живи и на које се угледа.

Жалосно је кад наступи тако расположење у грађанству и само је у том стању могуће, — да оно равнодушно, шта више смејући се гледи, где се на најбезобразнији начин оскврњавају најсветије народне успомене, које смо до сада навикли да гледамо у најлепшем облику представљене, а само у Карловцима у гадном, као што се збио о римским покладама. Швабе су наиме представљале у машкарадама Југовића и српског гуслара. Само онде, где је пољуљана свест и народан понос, може да се збуде такова шта. Можда ће когод рећи: то је била шала. Али не треба да дамо ни да се ко шали са нашом светињом, а и свака шала пола истине.

Још да речемо коју о камену за Бранков споменик, што је стигао из Србије и још се и данас на дунавској обали налази, и о крсту на Бранковом гробу. Злобна рука оштетила је 4 камена на Дунаву тако, да се овакови неће моћи употребити одбивши севером углачане углове, а натпис на крсту сасвим оштетила. Узрок овоме канда ће бити народносна несношљивост.

Ово износимо само за то на јавност, да види остали српски свет, шта се може у Карловцима догодити.

Стража.

Вести из места и са стране.

Поверење Новосађана министру Тиси. Ево се ближи све већма и већма дан, кад ће да се прослави десетогодишњица Тисине владавине. Тај дан хоће да прослави он, а има и раштa; тај дан хоће да прославе велики жупани, а можда ће и они знати зашто. Но и представници Новога Сада се покренуше, да му на тај дан изреку — поверење. У тој цељи била је данас 14 тек. месеца, скупштина овдашњих варошких представника. Кад је предлог о поверењу изнешен на среду, подиже се из средине српских представника један од уважених чланова народне слободоумне странке те протестоваше против тога. „Ми Срби, Немци, па и све остале немађарске народности“, рече он, „били смо за ово десет година Тисине владавине гоњени, унижени. Тим смо заједени ми, а тиме је учињено и мађарском народу срамота пред светом. То убија Мађарима добар глас, то их жигоше, те с тога немају ни они узрока, да Тиси изричу поверење. У материјалном и економском погледу је ова земља за време последњих десет година уназађена, доведена је до на праг саме пропасти. Па нашто да се захваљујемо?“ . .

Ал не, нећемо да се шалимо. . . . јер није нико тако говорио. Новосадско заступство је једногласно усвојило повереницу министру Тиси. Срби нису дошли на седницу, изузимајући г. г. Ђ. Вукичевића, Тоне Хаџића и још двојице. Госп. Ђ. Вукичевић је викнуо: Живио Тиса а г. Тона Хаџић је саставио повереницу. Мислите да ми због тога кривимо ту господу? Боже сачувај. Та и они су могли не доћи на ту седницу, али су дошли, јер имадоше куражи да признаду јавно пред светом своје начело. Ми се са тим њиховим начелом не слажемо, али да не дођоше на поприште но да извукоше леђа, онда би их тек с правом могли осудити.

Из Вршца нам пишу: „У недељу 10. о. м. приспео је у нашу варош наш нови велики жупан. О њему не можемо за сад још ништа казати, јер ћемо га прво морати на делу видети, но вредно је споменути два српска говорника, који су га поздравили. При бакљади поздрави га Јошка Јорговић отприлике овако: „Ваше високородије! Премудра влада није могла боље дело учинити, него што је вас за жупана ове вароши наименовала. Будите чумач код високе“ — ту говорник застаде, замуца, настави: „премудра влада . . , ваше високородије“ . . за тим се са свим збуни и немогаде даље наставити. Друго је говорник познати Стојачковићев кортер В. Ј. Гренчарски. Овај је жупана у седници варошког представништва поздравио. Говор је био лепо написао, одстраг му је шапутао Арон Андрејевић али кад у почетку свога говора дође до речи „праћедовска вера“, бог га је помео; језик му се за непце привезао, сви се представници чудновато згледаше, шаптало је такођер умукао, те говорник није могао дуго свој говор наставити. Најзад после дуже паузе заврши са неколико испрекиданих несмислених речи, те сад од стида неће ни с ким ни да говори. — При банкету, који је у почаст жупану приређен био, није био ни један опозиционарац. Ту је вођа вршачких мађарона, др. Куктај, онако накресан, као што је обично, почоо иаздрављати. Рекао је, како опозиција гравира према ванземству, Срби Србији а Немци Немачкој, спомињао је непрестано 48. годину и т. д. Велики се жупан врло добро владао, кад је пијани Куктаји против опозиције говорио, па кад је Куктаји у своме пијанству почео и плакати, онда виде жупан с ким има посла, устаде и оде, а ручак није ни довршио. Куктаји остаде плакајући и пијући и даље, а остали се гости такођер разиђоше, само је на жалост један Србин представник с њим остао. И тако се свршила та инсталација.“

Женска добротворна задруга у Шајкашкој. Пишу нам из Шајкашке: У ствари оснивања „Женске добротворне задруге за Шајкашку“ био је договор у Госпођинци на Сретеније. Присуствовало је до 15 особа, па и неколико мушкиња. — Решено је, да се набаве статути женске задруге Српкиња Новосаткиња и да се други договор сазове, на коме би се дошло до закључка. — Ми и овом приликом нарочито молимо врсног тамошњег вероисп. учитеља г. Миту Пејића, да у споразуму са осталим првацима, са својим упливом пораде, да до „Задруге“ дође. Треба да Госпођинце почне, а остала су места готова. Госпођинце је свакад починало, па нека и сад. Ми се бар надамо, да ће оно и оправдати поверење.

Из села Николинаца поред Вршца јавља нам један пријатељ нашега листа за овај грозан случај: „У суботу 9. фебруара у јутру око два сата запалила се слама и тулузина у кујни код ратара Белче. Газда и жена му спавали су на пољу, а стара мати газдина, ћерка од 18 година са још четворо нејаке деце спавали су у соби. Кад је ватра букнула, баба је избегла, а за собом је оставила отворена врата, што из кујне воде у собу. Дим покуља унутра у собу, на несрећу поред тога дувао је још јак источни ветар, а прозори са капцима беху затворени. Људи се забунили око гашења ватре, а кад се сетише деце у соби и после неколико минута јурнуше унутра, а они изнесоше троје мртвих, који су се угушили од дима и беху опечени од ватре. Девојка од 18 година и још једно дете беху још живи, али не беше наде, да ће у животу и остати. Послало се одма у Карлсдорф по лекара, који је таки и дошао, али поред свег труда не могаде их спасти. У суботу у вече у 8 сати издахнуше обојица. Кућа је спашена. Није ништа изгорело, само оно, што је у кујни било. Ужасно је пак што пет живота пропаше. Такођер је жалосно и ужасно било видети, кад је спровод ишао. Пет сандука на поред, пет мртваца из једне куће! Грозно!..“

У спомен Саве Текелије.

Нови Сад 26. фебр.

Јуче је био у дворани „Матице Српске“ састанак Текелијиних питомаца, који живе у Новом Саду. Цел састанку овом, који је имао на себи вид приватног договора пријатељског, беше та, како да се одазову Текелијни питомци из Н. Сада позиву надзорништва Текелијног завода из Будим-Пеште, што га је на њих управило у погледу подизања пантеона у дворани Текелијног завода.

Пре свега морамо истини за љубав приметити то, да нас је врло немило изненадило, кад од толико њих бивших питомаца Текелијних што станују у овој вароши, једва могосмо њих деветоро до десеторо набројати на састанку том. Шта је узрок тако слабом одзиву, знаће најбоље они, који не беху присутни, али ће нам дозволити, да и та околност довољно карактерише наше друштвене прилике.

Пошто из самога позива на прилагање око подизања пантеона, није поближе обележен смер а тако исто и начин, како да се мисао та оживотвори, природно је било, да се повела реч о томе, да ли да се Текелијни питомци из Новог Сада корпоративно одазову томе позиву или посебице и да ли да чине прилоге у новцу или у сликама. При крају тога договора устаде један од млађих питомаца Текелијних, који је недавно имао прилике разабрати се поближе о тој идеји са извора самог, те отприлике овако разложи збору мисао о подизању пантеона.

Мисао ту покренуо је надзорник Текелијног завода г. Ст. В. Поповић о лањској светосавској прослави у заводу Текелијном у Будимпешти, као жељу самога Саве Текелије, којој је дао израза у свом завештајном писму, па ју је надзорништво Текелијног завода, као најзгоднији форум за то, узело на себе да ју и оствари.

Смер подизању пантеона је врло скромна. Мисли се дворана Текелијног завода украсити са двадестином слика наших књижевних првака и добро-

---

грдне, црвене куће, пред њима стајаху коњи уз зид привезани; мала, свечано обучена дечица играху се на брежуљку, поред њих сећаху неколико керова и посматраху им игру. Али нада све то брујао је неки дугачак, дубок звук; од тог звука заиграло је срце Трондово, и све што је видео, мислио је, да се креће у хармонији са оним звуком. И сад одједанпут уочи неку велику, уску кућу, која се сјајним врхом небу висила. Под тим врхом, мало ниже, светлише се стотинама прозора од сунца — изгледало је, као да читава кућа стоји у светлом пламену. То ће сигурно црква бити, помисли Тровд, а онај звук сигурно из ње одјекује. У наоколо беше силесија људи и сви су наличили једно на другог. Он их је одмах довео у свезу с црквом, па је због тог осећао неко страхопоштовање према сваком детенцету. Е, сад ћу да засвирам, помисли Тровд и прикупи снагу. Али гле чуда! Егеде ћуте. Сигурно жице не стоје добро; разгледа их, али ништа не могаде приметити. „Онда сигурно висам добро гудалом превукао“, и сада притисне гудало уз жице, те стаде превлачити, ал звука ни од корова. Кад већ никако не пође, а он у место песме о цркви засвира неку другу; али звуци су му нешто крештали, пиштали — чудо и покор! Осетио је како му се ладан зној врули с чела, помислио је на паметне људе, што ту стоје; мислио је, да ће га исмејати. Њега да исмеју; а да су га чули код куће кад засвира! Пекло га је што сад од један пут не уме ни једног честитог звука да произведе. „Богу хвала, што мати није ту, да гледа моју срамоту!“ рече тихо себи самом, али погле — мало подаље од њега стојаше она у црном оделу и узмицаше од њега све даље и даље. У тај мах вине му се поглед на врх торња; уочи тамо оног прномањастог човека, што му је поклонио егеде. „Дај ми их натраг!“ довикнуо му је он, смејао се и пружио руке а торањ се стаде с њим заједно клатити. Тронд стисне егеде под пазуво: „не дам ти их!“ повиче, окрете се и побеже кроз људе, потеже поред кућа, преко ливада и поља и трчаше, док га није умор на земљу свалио.

Дуго је тако лежао, лицем земљи обрнут, а када је главу подигао, видео је бескрајно небо божје, које се над њим сводило. И опет погне главу земљи црној. Када је и опет главу подигао, спази егеде, како леже мало подаље од њега. „Свему су егеде криве!“ повиче дечко и подиже се, да их размрска, али се заустави, те се загледи у њих. „Много смо пријатних часова заједно провели“, рече и опет позадуго ћуташе. — За тим дода: „Жице ове морам откинути, јер ништа не вреде.“ Извади нож и стаде сећи. „Ајао“ рече квинта кратко и суморно. Дечко стаде и даље сећи. „Ајао“ рече она до ње; дечко је и на даље секао. „Ајао“ рече и трећа брижно и жалостивно — и сад је већ дошао и до четврте. Жесток га бол обузе; ту жицу, којој није смео имена да нађене, није смео пресећи. Сад му дође у памет, да нису жице криве, што он онда није умео честито да засвира. У то дође и мати, лагана крока, да га одведе кући. Сада се тек уплашио! Скочи са земље те јој довикне: „Нећу мати; нећу се кући вратити, док год не одсвирам оно, што сам данас видео.“

твора, да би се тиме питомци Текелијни што се у заводу налазе, имајући пред очима слике тих великана наших, постицали на то, да се у свом потоњем животу угледају на њих и да теже, да им се приближе својим потоњим радом. С друге стране пак намера је: да се пантеоном створи као неко привлачно средиште, које ће наше људе, што даном приликом долазе у Будимпешту к себи привлачити, да походе тај манастир нашега века, где не поје оци калуђери већем ђаци ситну књигу уче, да се упознају изближе са задужбином тог највећег нам добротвора народног, са његовим питомцима, који ће данас сутра ступити у живот, те ће им требати познанства на све стране — па ће уједно имати прилике да уживају и у нечем лепом.

Најзгодније време, да се та мисао оствари мисли се, да ће бити год. 1888., кад се буде светковала педесетогодишњица Текелијног завода, те ће се тако тиме подићи том приликом као неки мали споменик, скроман према нашим приликама.

Према томе дакле, изнесе говорник предлог, да се свако посебице, као што је и позван, одазове позиву за прилагање на подизање пантеона онако како му то његове прилике допуштају. Ако би пак, као што се нагласило, хтео когод да приложи какву слику, нека се тога ради обрати на надзорништво Текелијног завода, па ће и о томе добити поближег обавештаја.

Осим свега тога повела се реч и о великом споменику Сави Текелији, кога би имали подићи ли Текелијни питомци у ком месту где Срби у већем броју живе. Пало је ту доста речи и за и против подизања таког споменика, те је на послетку горе поменути млађи питомац Текелијн изнео предлог, да се та мисао изнесе било приликом прославе педесетогодишњице Текелијног завода у Будим-Пешти где ће за цело у великом броју присуствовати питомци Текелијни — било пак да се тога ради позову питомци Текелијни у тако доба, кад би се и они могли одазвати што се данас на школама налазе, у Нови Сад ил друго које место на збор и договор, па шта већина том приликом одлучи то да се и изврши.

Ето то би био у најкраћим потезима извештај са тог збора Текелијних питомаца у Новом Саду, а најкарактеристичније је то, што се после свега тога договора разиђоше онако, као што се и сакупише т. ј. не донесоше никаква позитивна закључка, те се тако можемо надати, да ћемо скорим и опет читати позиве у нашим листовима на нов збор и договор. Па ко је томе крив?

Народна просвета.

(Школа. — Књижевност. — Уметност. — Позориште.)

О будућности земљине кугле. Расматрање овог питања било је предмет реферата, који је др. Опел прочитао у бременском географском друштву. Главне хипотезе тог реферата ово су: Усљед охлађивања земљине површине и геолошког узрока, земља мора некад постати таква, да на њој неће бити живих створова. Истина хипотезе о одређивању времена, како ће земља доћи у тако стање, различне су, али свакојако то је време далеко, од нас — на милијуне година. Према томе, судећи по тим претпоставкама, будућност наше земље не треба да нас плаши, али кад се с друге стране узму у обзир тежње човечанског рода, ствар изгледа мало другојачије. У овом случају играју улогу четири фактора: тежња зе очувањем и продужењем индивидуалног живота, човечност и тежња за прекраћењем крволочних ратова. Ако понеки народи и племена, као што су аустралијски аборигени, плинезијанци, нека јужно-афричка племена, северо-амерички Индијанци и изумиру, опет у многих културних народа становништво се јако увећава. У Шведској, где је попис становништва учињен још 1751. године, становништво се удвојило за 100 година, негледећи на многобројне природне препреке. У Енглеској оно би се увећало на 150% од 1801. до 1832. да јој емиграција (исељавање) није одузела $9^1/_2$ милијуна становника; но поред свега тога становништво се увећало за то време на 20 милијуна људи. Становника садашње германске империје било је 1806. године $24^1/_2$ милијуна, а у 1880. години — 45,200.000, не узимајући у обзир што се за 20 година иселило 4 милијуна становника. После 100 година, т. ј. у 1985. години, становништво Јевропе мора порасти до 600 милијуна, ако емиграција не буде томе сметала. На завршетку Опел је дошао до закључка, помоћу различних израчунавања, да садашње становништво земљине кугле, које се рачуна 1434 милијуна, може доћи до 35 милијуна душа, јер као што се претпоставља, земља неће више душа моћи да рани.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

Чишћење воћа од гусеница.

Од неколико година на овамо, сваким даном чује се стара песма наших земљоделаца, да је гусеница обрстила лишће и упропастила воћку, те нема рода ни за домаћу потребу да се нађе и засладе уста. То ће се у по неком селу сваке године чути. Са свим је тако; — и ми ћемо потврдити, да су гусенице од неког доба страшно отпочеле да упропашћују не само воће но и шумско дрвеће. Па да ли има тому злу лека? Да ли се можемо опростити тога непријатеља воћа и др. дрвећа, те да нам не само новчани извор од воћа не усахњује, већ да се и увеличава? Да како да се може. Толико је пута о требљењу или чишћењу воћа од гусеница говорено и по разним новинама и од стране власти овда онда на скуповима, — да ми сада не би требали да прозборимо ама баш ни словца; али и ако се посведневно и свуда понављало и обраћала пажња нашим земљоделцима, да воће чувају од гусеница, — ипак немарни смо да и сада, кад је баш томе време, неколико речи у прилог тога питања речемо.

Готово може се поуздано тврдити, да ће гусеница ово године бити доста, а та наша тврдња оснива се на томе, што је ова зима доста блага, те мразови нису својом силом могли да угуше и униште зачетак у јајима гусеничним. У толико више спада нам у дужност, да воће како ваља очистимо од гусеничних јаја и то још сада, како се доцније не би већој несрећи и неприликама излагали, таманећи саме гусенице. Боље је убити и отрести се узрока, како не би после удвојили силе да се опростимо гусеница. То је јасно, да је боље сада, но доцније, кад залиста и воће и друго дрвеће, и када настану живљи и тежи пољски радови.

Оне паучине и гомилице, које изгледају жућкасте, нису ништа друго но легла гусеничних јаја. На гранама по деблу увек ће се наћи тих гомилица, које треба најбрижљивије скинути са грана, а исто тако и ону паучину треба уклонити са гранчица. Наравно, у колико се буде све то боље у првим мах извршило, у толико смо тим сигурније уверени да ћемо доцније бити поштеђени од гусеница, а с тим, наравно, као последица излази та кирист, да ће бити воћа у изобиљу. А за ово последње ваља да је и цељ земљоделцу, што је засадио извесно парче земљишта са разноврсним воћем. Ако то није, онда молимо пријатељски, нека нам објасне земљоделци, за што су засадили често пута већи простор земљишта са воћем. Унапред се надамо, да се не ће наћи ни један, који ће противно мислити.

Да се оне паучине и гомилице са јајима гусеничним скину са грана, има разних справа, које су врло подесне за ту цељ. На једну дугачку мотку, од прилике три метра, насађене су нарочите мотке, које одсецају оне гранчице, на којима се паучина налази. А за оне жуте гомилице пуне јајима, има опет кукастих ножића, који се утврде такођер на мотку, те се с помоћу ових струже и скида.

Истих справа готово има и по неким варошима по гвожђарским трговинама, но коме би требало да их набави, може поручбину учинити преко српског пољопривредног друштва, које ће, држимо, радо ту услугу испунити. Више је наруџбина поменуто друштво извршило, па се надамо, да би и за овај мах примило на се ту племениту улогу, да потражиоцима набавља справе, како би се на тај начин могла отклонити и опа опасност, да се рђаве и непрактичне справе као и алатке у народ не уносе.

Довде у кратко изложисмо, од чега и чиме треба чистити воће сада у ово време. Но како смо уверени, да чишћење воћа од гусеничких јаја не може без озбиљности и пажљивости ни да се замисли, а некако нам се чини да та пажња неће бити како треба и довољно поклоњена у томе послу, — то она шта излази отуда? Излази то, да ће се морати гусенице ма и у најмањој мери појавити на воћу, које потребује опет наше помоћи, да би се спасло од тога свога „пријатеља“.

Ако би на срећу нашу и воћа наступило кишно време или мразови у оно доба, кад се гусенице излегу, онда имамо паде, да ће ону нашу учињену непажњу при чишћењу воћа од гусеничких јаја загладити мраз, који ће и онај остатак излежених гусеница упропастити и уништити.

Но ако мраза не би било, онда, није вајде, требамо опет да предузмемо неке мере, како би се тога гада опростило воће. Ради тога, кад су се већ појавиле гусенице на воћу, онда треба узети дува на крчага, па га запалити у једном суду који је избушен и на форму кадионице, утврдити за мотку и принети под грање, на коме су гусенице. Ово средство треба предузети рано из јутра, када се гусенице најлабавије на гранама држе. Од дима попадаће доле на земљу, па сада или пустити живину да их поједе или их погазити ногама. Осим тога, из јутра треба трести дрво, па ћемо се и тиме помоћи, јер као што рекосмо, лабаво се држе. Исто тако не би од штете било, кад би се и дуванском водом прскало ниско воће, јер гусенице одвећ не радо подносе мирис од такве воде.

Завршујући напомене о томе, не можемо да прећутимо, а да не опоменемо наше земљоделце, да се окану и напусте ону практику, која је доста укорењена, и која је врло штетна, а која се састоји у томе, што се оне гранчице са паучином бацају у поток или реку, те их вода снесе на друго место одакле кад опече сунце и гусенице измиле, па пустоше оно воће и дрвеће, које прво на путу наиђу. Не треба тако ни по што радити, јер није тиме никаква корист учињена што су гранчице пуне паучине бачене у воду и ова их однела, по што ће оне комшији наудити, а до године ће опет нама доћи у походе. Никако тако, светујемо, не треба радити, већ наложити ватру па све гранчице лепо покупити и бацити на ватру да изгоре. На тај начин само ако будемо радили и то све село слошке, договорно и заједнички, с једне стране спашћемо воће од непријатеља, а с друге добићемо воћа и за домаћу потребу и за пијацу, те да привредимо штогод од оног земљишта, које под вотњаком лежи.

Чистимо воће од гусеничких јаја и гусеница, јер ћемо само тако моћи да добијемо знатне користи од онога земљишта, на коме је воће посађено!

„С. Н.“

Трговина.

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи
(од 13. тек. месеца.)

Дукати — — — — — — —	5·82
Наполеондори — — — — — —	9·80
Немачке марке — — — — — —	0·61

Ситнице.

Из природе. Прошлога лета, тако пише дописник једних берлинских новина, имао сам прилику уверити се да и водоземци имају онолико разума, колико им је потребно за њихов малени круг живота. Ово што ћу испричати, десило се са једном жабом и нема сумње, да ће свакога пријатеља природних наука интересовати.

Један дечко беше у пољу ухватио једног малог пољског миша, па га беше бацио у једну омању бару близу села у пољу (долази опис места заједно с именом). У истом тренутку дођох и ја на бару и угледах тамо мишића, где у округ плива, час тамо час амо, тражећи обале, коју без сумње није могао одмах догледати, док најпосле не наже на једну страну, те тако исплива на суво. Дохвативши се обале, одмах стресе са себе воду као какво псето, па онда стаде да се одмори. На један пут се пред њим створи од некуд једна велика жаба, коју хтедох отерати, замахнувши прутићем који сам имао у руци. Али пре него што сам је могао ударити, а она већ беше мишића зграбила и једним скоком се у воду загњурила. Са свим сам добро чуо писку јадне животињице, која је издисала давећи се под водом.

После неколико минути појави се жаба над водом, све једнако држећи миша у устима. Она се упути на суво, где доспевши спусти мртвог мишића на земљу и изгледаше, да је са свим уморна, јер не хтеде бегати од мене кад сам јој се приближио. Ја узех мишића у руку и уверих се да је заиста мртав. Жаба дакле не могавши га савладати на суву, одвукла га је у воду да га тамо удави, но тамо није могла да га пождере, те је за то изашла на суво. Довољно памети заиста за једну жабу.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

„КЊИГЕ ЗА НАРОД.“

ИЗДАЈЕ „МАТИЦА СРПСКА“ ИЗ ФОНДА ПЕТРА КОЊЕВИЋА.

„Матица Српска“, по наредби главне скупштине своје, издаваће из фонда Петра Коњевића „Књиге за народ“, које ће доносити така поучна и забавна дела, која ће наш народ подивати и снажити морално и материјално, и којаће га поучавати, како да чува и негује своје здравље.

У делима, која ће да шире у народу нашем морал, износиће се начела поштења, честитости и свију других моралних врлина. Делима те врсте иде се на то, да се поучава наш народ, како да чува и негује лепе своје обичаје из старина и како да се клони злих, убитачних навика, било да имају свога корена у самом народу, било пак да су се одомаћиле са стране.

Нарочито се напомиње, да се тражи, да се напишу дела: о васпитању и учењу деце, домаћем и школском, у основној школи и после школе; о васпитању нашег женског света, о задатку и дужностима Српкиње као жене, матере и домаћице; о задатку и дужностима доброга мужа, оца и домаћина; о дужностима доброга момка и девојке, доброга господара и госпође, доброга слуге и слушкиње, доброга трговца и занатлије, доброг општинара и грађанина, доброг старешине, породичног и општинског, и доброг сеоштеника, учитеља и учитељице, наученјака, лекара, чиновника, и т. д.

Добро би било, кад би се свугде изнели и добри примери и узори, у које би се ваљало угледати.

Да се наш народ материјално подигне, тражи се, да се пишу за њега така дела, која ће распростирати здрава начела народне привреде, која ће га упознавати са условима, до којих стоји, хоћемо ли напредовати у обрађивању земље, индустрије и трговине, која ће га упућивати на разуман, разборит рад, на истрајност, штедњу, умереност, трезвеност и старање за своју бољу будућност.

Особито се тражи, да се пишу дела: о подизању и држању стоке, и у опште и посебице; о дизању и држању коња, краве, овце, козе, живине, пчеле, свилене бубе и рибе; о дизању и држању врта, воћњака, винограда, њива, ливада и шуме; о најбољим ратилима и другим домаћим справама; о дизању и држању куће, покућства; о осветљењу, грејању, пожару и осигурању против ватре; о држању газдалука, особито мањих, и о подизању завода и задруга од опште користи.

Из науке о чувању и неговању здравља иште се нарочито, да се напишу дела: о отхрањивању мале деце, о сачувању здравља деце у школи, као и о сачувању здравља у одраслијих и старијих, у ратара, занатлија, трговаца и других, и то по наворима не само државних, већ и других медичких и хигијенских школа; о владању и помоћи у прекој невољи и опасности живота; о владању у редњама и поморима; о дворењу болесника и најпростијем помагању њиховом онде, где нема лекара, као и о лечењу дијетом, ваздухом, водом, воћем, млеком, купањем, трењем, гимнастиком, итд.

Забавна дела нарочито да се пруву из нашег народног живота и живота сродних нам словенских племена.

„Књиге за народ“ доносиће и слике, где то захтева сам предмет по себи.

Дела треба да буду оригинална, али могу бити и прераде и преводи. Главно је, да служе на корист народу.

При прерадама ваља да се означе дела, по којима је што прерађено, а при преводима писци, од којих је што преведено.

Начин писања ваља да је лак, разумљив за сваког, који зна читати и писати. Језик да је чист, народан.

У овај мах излазиће свака два месеца по једна „Књига за народ“ у величини од 2 до 4 штампана табака малога кола.

Свака од тих књига штампаће се у 4000 комада и свака свеска стајаће само 10 новчића.

Ради уређивања тих књига за народ одређен је из чланова књижевног одељења нарочити одбор, који ће приposлане рукописе бесплатно оцењивати, свака два месеца састајати се и о раду своме извештавати књижевни одбор и одељење.

Дела, која се приме за те „Књиге за народ“ награђиваће се по штампаном табаку, и то: преводи или прераде највише до 10 фор., а оригинали највише до 20 фор.

Сваки писац, који усхте радити што за те „Књиге за народ“, добијаће на захтевање обавештаја од одбора о свему, што се тиче израде самих предмета.

Дајући то нашем књижевном свету на знање, „Матица Српска“ позива све чланове свога књижевног одељења и све друге српске књижевнике, да умним радом својим потпомогну „Матицу“ у издавању тих „Књига за народ“.

Из ванредне седнице књижевног одељења „Матице Српска“ у Новоме Саду 12. (24.) јануара 1885.

А. Хаџић с. р., секретар.

Председник „Матице Српске“: Др. Ђорђе Натошевић, с. р.

НОВИ БЕОГРАДСКИ ДНЕВНИК

излази сваки дан на формату великих светских листова

ЦЕНА МУ ЈЕ ЗА АУСТРО-УГАРСКУ 32 ДИН. НА ГОДИНУ.

Главни је скупљач на „Нови Београдски Дневник“ за целу Аустро-Угарску **штампарији А. Пајевића** у Новом Саду, којој нека се предплата шаље.

ИЗДАВАЧ „Н. Б. ДНЕВНИКА“
Задруга штампарских радника
у Београду.

ОГЛАСИ.

ЈЕДАН КОМПЛЕТ „ЛЕТОПИСА“ добро сачуван, може се добити код Ђорђа Ивковића друга књижаре Луке Јоцића и др. у Нов. Саду. 1—3

КРАЉ. СРП. ДВОРСКА КЊИЖАРНИЦА
А. ПУРИЋА
У БЕОГРАДУ
потребује једног књижарског помоћника који добро разуме српску и страну књижевност, говори више језика, добар детајлиста за галантерију и писаћи материјал. Може одма ступити. 1—3

Власник и издавалац Милица Свет. Милетића. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.